

УДК: 94:351.9-054.5(477.5/6)“1920/1928”

М. О. Носик

НАСЕЛЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ У РОБОТІ РАДЯНСЬКИХ ОРГАНІВ КОНТРОЛЮ (1920–1928 РР.)

У статті йдеться про участь населення Півдня України у роботі державної гілки органів контролю УСРР до встановлення сталінського тоталітарного режиму. Дослідження висвітлює особливості становлення та діяльності допоміжних органів Робітничо-селянської інспекції Радянської України. Увага акцентується на специфіці залучення широких народних мас до повсякденної практичної роботи південноукраїнських органів партійно-державного контролю. Вперше до наукового обігу вводяться дані про чисельність та структурну організацію масових органів допомоги соціалістичного контролю на Півдні України.

Ключові слова: Робітничо-селянська інспекція, Центральна контрольна комісія КП(б)У, групи сприяння РСІ, гуртки сприяння РСІ та секції сприяння РСІ.

Після встановлення в межах України радянської влади і появи розгалуженої системи більшовицьких партійного та державного адміністративних апаратів перед вищим компартійно-радянським керівництвом постало питання про недопущення бюрократизації й зростання останніх. Шляхом подолання такої природи негараздів, відповідно до основоположних ідей В. Леніна, стало широкомасштабне й всеохоплююче залучення пролетаріату до контролю над роботою радянського чиновництва й різноманітних державно-громадських працівників, оскільки першочергово робітничо-селянська частина населення представляла з себе соціальну базу Компартії. Це, в свою чергу, прямо відповідало сутності нового типу “пролетарської” держави – “жорсткий класовий контроль пролетаріату над капіталістами та управлінцями, тобто диктатура пролетаріату над всіма іншими соціально ворожими класами” [1, с.97-101].

Відповідно до ленінського плану пролетаризації, перш за все держапарату Країни Рад, до роботи радянського апарату з двоєдиною метою передбачалося залучення передусім робітників, а потім вже і селян. По-перше, планувалося довести населенню, що йому надані майже необмежені права з контролю над виробничим процесом підприємств і організацій (шляхом розбудови системи народних робітничих і селянських інспекцій громадського характеру з контролю за виробничим процесом) [2, с.196-200]. По-друге, необхідно було залучити робітників до роботи органів державного управління, тим самим поступово навчити їх управляти державою і згодом замінити старе бюрократичне чиновництво новими робітничими управлінцями – радянськими держслужбовцями народного робітничо-селянського походження [3, с.184].

Виходячи з цього, вже 25 лютого 1920 р. в межах Української СРР було започатковано державну гілку радянських органів контролю – Робітничо-селянської інспекції (далі – РСІ), яка мала розгалужену систему своїх місцевих регіональних органів [4, с.6,10-11]. Не менше потребували допомоги з боку українського населення й органи партійної гілки контролю, які з'явилися всередині КП(б)У завдяки рішенням V Конференції КП(б)У (12-22 листопада 1920 р.) 26 листопада того ж року і були представлені компартійною Центральною контрольною комісією (далі – ЦКК) і місцевими партійними Контрольними комісіями (далі – КК). Проте формування органів допомоги КК базувалося на принципі залучення до їх роботи широких партійних лав – членів і кандидатів КП(б)У [5, с.101].

При цьому повсякденна контрольна-ревізійна діяльність останніх протягом 1920 – поч. 1930-х рр. була нерозривно пов'язана з залученням до неї широких народних мас “пролетарсько-селянського” походження, які брали активну участь у роботі масових органів сприяння української РСІ. Але, враховуючи це, питання щодо визначення особливостей залучення населення УСРР, тим паче на регіональному рівні Півдня України, в повному і скомп'юваному вигляді не висвітлювалися і не досліджувалися у радянській і сучасній вітчизняній історіографії, які порушували такої природи проблематику лише у загальносоюзному й концептуально-теоретичному вимірах. Починаючи ще з часів функціонування радянських контрольних установ УСРР, характерні особливості участі народних мас у роботі останніх знайшли свій прояв у низці робіт компартійно-радянських діячів Ф. Кинжалова [7], М. Курицького [8], І. Кузіна [9], В. Клевцова [10], М. Дмитренка та А. Ротта [11], Я. Петерса [12; 13], які у своїх роботах на основі зібраних органами Робсельнсу матеріалів побіжно аналізували основні засади роботи органів соціалістичного контролю з питань форм і методів залучення широких народних мас до роботи органів РСІ.

Проте лише в післясталінський період висвітлення питання масовості органів партійно-державного контролю УСРР періоду 1920 – поч. 1930-х рр. почало набувати в межах тогочасної радянської історичної науки наукового характеру. Досить фактологічно багатою є стаття дослідника П. Замкового [14], який ґрунтовно і влучно висвітлює особливості процесу налагодження і подальшого поширення на теренах Радянської України робітничого контролю над виробництвом на всіх промислових підприємствах.

Не менш важливими для історичної науки були статті, монографії і дисертаційні роботи інших радянсько-українських учених. Так, зокрема В. Тіщенко [15] та М. Орехов [16] висвітлювали специфічні риси організації роботи масових органів допомоги РСІ, хоча й без суттєвого поглиблення у місцеву специфіку. Історик Г. Перепелиця [17] займався вивченням особливостей участі пролетаріату у функціонуванні масових допоміжних організацій РСІ, виокремив роль і місце органів Робсельнсу у впровадженні політики раціоналізації і режиму ощадності на промислових підприємствах УСРР.

Дуже схожими за характером написання і поставленими завданнями були праці Л. Валуйської [18] та В. Кудрі [19; 20], котрі виокремили основні форми участі в першу чергу робітників у роботі масових допоміжних організацій РСІ, а також вказали реальні причини необхідності таких організацій: потреба в ідеологічно-пропагандистському залученні трудового населення до таких секцій, груп і гуртків допомоги РСІ з метою сприяння впровадженню сталінської індустріалізації української промисловості, проте лише на прикладі Донбасу.

На сучасному ж етапі проблему участі пролетаріату і сільської бідноти у роботі органів контролю УСРР порушили дослідники Г. Перепелиця та О. Демешко [21], у статті яких ґрунтовно і детально наведено значний фактологічний матеріал щодо участі в роботі місцевих органів РСІ УСРР широких народних мас, хоча й без виокремлення специфіки побудови масових органів Робсельінсу УСРР на Півдні України.

Загальною особливістю роботи органів РСІ Радянської України протягом вищевказаного періоду було те, що, по-перше, відбувалося безпосереднє делегування виробничими фабрично-заводськими та сільськими колективами своїх представників, робітників і селян, в якості робітничо-селянських летючих інспекторів-ревізорів, по-друге, стрімко організовувалися групи і секції допомоги РСІ на фабриках та заводах, на селі, а по-третє, до ревізійних обстежень, які проводилися з ініціативи РСІ (так звані "наскоки" груп "легкої кавалерії", несподівані й швидкі інспекційно-ревізійні рейди тощо), широко залучалися народні маси [22, с.61-62]. Суттєвим фактом є те, що протягом 1920-1923 рр. всі, хто тимчасово залучався до масових обстежень РСІ, отримував певного розміру середнє грошове утримання, тобто праця делегованих народних інспекторів не була безкоштовною [23].

Загалом же всі заціані у роботі місцевих органів РСІ офіційно поділявся на декілька категорій: 1) делеговані члени РСІ – робітники та селяни, які обиралися робітничими та селянськими колективами для постійної та тимчасової роботи (максимально – до 4 місяців) у органах контролю; 2) постійні члени РСІ – ті робітники, які мали стаж роботи в органах РСІ; 3) фактичні контролери – це найбільш підготовлені кадри органів РСІ, які мали величезний стаж інспекційно-ревізійної роботи; 4) практиканти – найменш підготовлені робітники та селяни, які не могли самостійно проводити інспекційну роботу [24, с.31; 25; 26].

Законодавче оформлення діяльності народних органів підтримки РСІ розпочалося ще 2 травня 1920 р., коли, відповідно до постанови голови ВсеукрРСІ Б. Штернберга, було проголошено про створення гуртків сприяння органам РСІ на всіх фабриках, заводах і підприємствах, у волостях та селах. Метою створення масових органів РСІ стало: 1) ознайомлення населення з роботою РСІ; 2) доведення до відома РСІ проблемних для населення питань; 3) залучення до контрольної-ревізійної та інспекційної роботи РСІ народних мас; 4) прийом від населення всілякого роду скарг та заяв і надсилання їх до Бюро скарг і заяв (далі – БСЗ); 5) інформування місцевих органів РСІ про господарську та політичну ситуацію в місцевості чи на підприємстві; 6) участь у обстеженні радянсько-державних органів влади та промислово-сільськогосподарських підприємств і організацій; 7) звітування перед населенням про проведені ними та РСІ спільні контрольні-ревізійні заходи [27; 28, арк.253].

Але, зважаючи на специфічну природу гуртків і груп сприяння органів Робсельінсу, вони самостійних ревізій і обстежень ніколи не проводили, а їхня діяльність була підконтрольна місцевими установам РСІ. Вони також не виконували жодних адміністративно-розпорядчих функцій і не мали права втручатися у виробничий процес підконтрольних підприємств. Головною умовою функціонування подібних "громадсько-виробничих" об'єднань була обов'язкова тимчасова участь усього трудового колективу в їх роботі за умови збереження робочого місця та середньої зарплатні. Члени гуртків і груп сприяння РСІ обиралися на загальних трудових чи загально сільських зборах відповідно до загальних засад у кількості 3-5 осіб з пролетарського (на селі – бідняцького) походження, праця яких обов'язково була безкоштовною [28, арк.253-253зв.].

Практика створення секцій й гуртків сприяння РСІ в Україні розпочалася відразу ж у 1920 р. У той час їхня загальна чисельність становила 2059, з яких робітничих/заводських було 831, а сільських – 1229. Враховуючи це всі вони мали статус самостійних робітничих і селянських інспекцій, а у їх лавах нараховувалося 6369 робітників і селян [29, арк.46зв.; 30; 31; 32; 33, арк.35,59-60].

Вже 2 лютого 1921 р. було затверджено нову "Інструкцію про організацію груп сприяння РСІ", яка поширювала практику залучення широких народних мас до роботи Військової інспекції при РСЧА. Крім того, в документі вказувалося, що гуртки і групи сприяння РСІ у сільській місцевості підпорядкувалися волосним РСІ, а у міській, в залежності від економічної значущості, або повітовим, або міським, або волосним РСІ. Важливим є і той факт, що органи сприяння РСІ були практично пов'язані з Робсельінсом через систему доповідей і звітів на спільних з'їздах і конференціях [34, арк.1-1зв.; 35, арк.12-29; 36, арк.15-17; 37, арк.1].

У зв'язку з цим лишень за 1921 р. в межах України було створено 8028 груп та гуртків сприяння РСІ (3210 заводських та 4818 сільських), до складу яких входило 33131 осіб. Проте через негаразди у фінансуванні і широкомасштабне скорочення штатних та позаштатних співробітників НК РСІ УСРР, вже починаючи з жовтня 1921 р. груп і гуртків сприяння РСІ нараховувалося лише 4300, а у січні 1922 р. їх кількість скоротилася до 1500, у березні 1922 р. – всього до 676 (у їхніх лавах на той час перебувало близько 2 тис. членів) [28, арк.5; 29, арк.46зв.].

Паралельно ж з процесом зменшення кількості допоміжних установ РСІ відбувалося зростання чисельності позаштатних/делегованих (40% від загалу) співробітників Робсельінсу, що стало можливим завдяки поглибленню співпраці останнього з профспілковими організаціями (кількість робітників у лавах РСІ зросла з 12,9% у 1920 р. до 18,1% у 1922 р., що у сумі складало 25,5%; селян – з 9,2% до 11,2%, що разом

складало 15,5%). Всього ж за рахунок так би мовити “вливання” до лав “народних” органів РСІ лави останніх збільшилися на 40,8% [38, с.7-9]. Таким чином, протягом двох з половиною років до позаштатної інспекційної роботи було залучено 2201 членів профспілок (1920 р. – 1570, 1921 р. – 489, поч. 1922 р. – 142), з яких лише 446 були членами Компартії (тобто лише 20%) [29, арк.46].

Необхідно зазначити також і те, що масові органи народної допомоги діяли не лише при місцевих відділках РСІ, але і при губернських, повітових та окружних КК. Пік активізації масових органів КК в Радянській Україні припав на 1923 р., коли через групи сприяння КК пройшло 44043 громадян-партійців (робітників – 16754 осіб (38%), селян – 15316 (34,8%), інтелігенції та держслужбовців – 9023 (20,5%), червоноармійців – 489 (1,1%) та ще 2467 інших осіб (5,6%)). Лише на Одещині в якості активістів-позаштатних партконтролерів за 1921-1925 рр. через апарат губ. КК пройшло 4859 партійців [39, арк.5; 40, арк.1-80].

На Півдні України в умовах національно-визвольних змагань розбудова народних органів підтримки більшовицької РСІ значно гальмувалася. Станом на лютий 1921 р. в межах Олександрівської губернії діяло лише 3 волосних РСІ та 8 груп сприяння РСІ, чого, звісно ж, не вистачало для налагодження нормальної та ефективної роботи місцевого Робсельнсу [41, арк.16зв.]. На Миколаївщині також було організовано 18 гуртків сприяння РСІ, в яких було задіяно 70 осіб [42, арк.24-33], а волосні РСІ там жодним чином себе не зарекомендували [43, арк.11].

Роль і місце регіональних органів РСІ Півдня України значно змінилися, коли 1 січня 1922 р., згідно з рішеннями Наркомату РСІ УСРР, всі губернські, повітові та волосні РСІ були ліквідовані, а замість них був сформований новий інститут губернських, повітових і волосних уповноважених РСІ (фактично ж волосні РСІ були ліквідовані шляхом їх перепідпорядкування місцевим КНС, які їх і утримували фінансово). Це, звісно ж, сприяло залученню до роботи РСІ місцевого населення [44, арк.21]. У той час, коли уповноважені губ. та повітових РСІ були значно обмежені у правах та обов'язках, на найнижчому рівні (сільському) було створено інститут волосних уповноважених РСІ, на плечі котрих відтепер лягав тягар управління всіма сільськими гуртками сприяння РСІ. Вони були безпосередньо пов'язані з КНС і фінансувалися також ними, хоча звітувалися перед повітовими РСІ, виконуючи при цьому всі їх розпорядження контрольно-інспекційного характеру [45, арк.53]. Реально уповноважені волосних РСІ були єдиними працівниками РСІ в межах своїх волостей, вони ж організовували роботу місцевого філіалу БСЗ і за це отримували зарплатню як посадові особи не органів РСІ, а волосних КНС [46, арк.119-120]. Через це штатними співробітниками Робсельнсу вони не вважалися і до загальної чисельності особового складу НК РСІ УСРР не входили.

З липня 1922 по серпень 1923 рр. на українських теренах діяв апарат Наркомат Робітничо-селянського державного контролю (НК РСДК УСРР), поява якого була викликана, перш за все, нестачею коштів, а також появою нових пріоритетів, пов'язаних з введенням Непу. У зв'язку з цим масові органи сприяння РСІ взагалі були розформовані [47, арк.198].

Після об'єднання партійної та державної гілок контрольних органів навесні 1923 р. була відновлена система масових громадських організацій РСІ (секції, групи та гуртки допомоги РСІ), хоча їх діяльність з 20 жовтня 1923 р. і була значним чином переорієнтована в бік покращення роботи виробничо-промислового та радянсько-державного апаратів управління [48, арк.47].

Лише у 1926 р., тобто через три роки після злиття двох гілок контрольних установ УСРР і утворення ЦКК КП(б)У–НК РСІ, на низовому регіональному рівні було відновлено розгалужену систему масових органів РСІ. Наприклад, в межах Дніпропетровщини подібні процеси відбулися у травні 1926 р., а на Одещині – у вересні 1926 р. До складу секцій РСІ Дніпропетровська входило 178 осіб, а Одеси – 98, тоді як у Харкові, наприклад, до складу секцій РСІ входило лише 37 осіб. Також секції РСІ із залученням до них 283 осіб були створені при НК РСІ УСРР, що в сумі дало 596 членів секцій РСІ по всій Україні. Секції РСІ, які створювалися при міськрадах і складалися з 5-8 членів й кількох десятків кандидатів, очолювалися виборним бюро і структурно поділялися на комісії: у Дніпропетровську на інспекційно-ревізійну комісію та комісію з покращення держапарату й режиму економії; у Одесі – на комісію РСІ, адміністративно-міліційну та судову комісії [49, с.1; 50, арк.2-7зв.; 51, с.60-61].

Зауваженню підлягає той факт, що учасники секцій РСІ обиралися на загальних зборах виробничих колективів. Секції РСІ функціонували не постійно, а скликалися у найважливіші моменти ревізій, які проводили органи РСІ. Термін залучення робітників до роботи КК–РСІ з обстежень та перевірок підзвітних підприємств становив 7-10 робочих днів, хоча й за тієї умови, що інспекційні дії РСІ з її секціями повинні були проводитися виключно в неробочий час [52, с.53-54].

Протягом наступних 1927-1928 рр. кількість секцій РСІ та їх учасників продовжували збільшуватися, оскільки за цей час до лав масових організацій РСІ Радянської України було залучено вже близько 60 тис. осіб, з яких на місцевому рівні діяло 57416 (майже 96%) помічників-активістів РСІ. У лавах секцій місцевих РСІ перебувало 25607 селян (44,6%), 19808 службовців (34,5%) та лише 11368 робітників (19,8%). З числа тих же членів секцій РСІ членами КП(б)У були 9645 осіб (16,8%), а членами ЛКСМУ – 5511 осіб (9,6%) [53, с.9-11,14; 54, с.5-7].

Слід також зауважити, що протягом 1923-1928 рр. секції РСІ з'являються при всіх окр. КК–РСІ Південної України, але, зважаючи на це, їх соціальний склад залежав від господарсько-економічної спеціалізації регіону. На Дніпропетровщині до роботи окр. КК–РСІ було залучено 1692 особи, з яких 994 (50,4%) – промислові робітники. На Запоріжжі ж з 5285 задіяних громадян (у 1927 р. – 4405, а у 1928 р. – лише 880), 9 були жінками й лише 7% (370 осіб, з яких 26 були членами КНС) – селянами. Також членами

секцій РСІ були 16 червоноармійців з місцевого гарнізону та 10 студентів навчальних установ округу. Всього ж в межах Запорізького округу у 1928 р. діяло 37 секцій РСІ при сільрадах та одна при міськраді. Одеські ж органи РСІ залучили до участі у роботі своїх секцій 5344 мешканців, з яких 1% (53 особи) були студентами місцевих вищих навчальних закладів [53, с.12-13,14; 54, с.8; 55, с.18].

На Мелітопольщині ж, на відміну від інших округів Півдня України, за вищевказаний час до масових органів РСІ було залучено 2404 місцевих мешканців, з яких 175 були робітниками, 1261 – селянами, 865 – держслужбовцями, 90 – вузькоспеціалізованими фахівцями, а 13 – учнями середніх шкіл округу. Окрім цього на території округу за допомогою місцевої організації ЛКСМУ була створена група “легкої кавалерії”, в лавах якої нараховувалося 100 комсомольців-активістів. До того ж 10-15 народних помічників-добровольців допомагали у роботі місцевого БСЗ [56, с.23-24].

Отже, протягом 1920-х рр. в межах всієї Радянської України і її південного регіону було створено розгалужену систему допоміжних органів ЦКК КП(б)У–НК РСІ УСРР – груп, гуртків і секцій з допомоги партійно-державним органам контролю, в лавах яких лише протягом 1920 – поч. 1922 рр. пройшло близько 2,5 млн. українських робітників та селян. Загалом же специфіка діяльності масових органів допомоги КК–РСІ відповідала тогочасним соціально-економічним і внутрішньополітичним умовам і не змінювалася до моменту остаточного приходу до влади Й. Сталіна наприкінці 1920-х рр. Після цього в Радянському Союзі було встановлено командно-адміністративну систему, котра переорієнтувала контрольню-інспекційну роботу органів ЦКК–НК РСІ, тим самим змінивши форми і методи залучення до них широких народних мас.

Джерела та література

1. Ленин В.И. Государство и революция / В.И. Ленин // Полное собрание сочинений. Изд. 5-е. – Т.33. (ноябрь 1917 г.). – М.: Изд-во политической литературы, 1969. – С.11-119.
2. Ленин В.И. Как организовать соревнование? / В.И. Ленин // Полное собрание сочинений. Изд. 5-е. – Т.35. (октябрь 1917 – март 1918 гг.). – М.: Изд-во политической литературы, 1974. – С.196-205.
3. Ленин В.И. Значение борьбы за всенародный учёт и контроль / В.И. Ленин // Полное собрание сочинений. Изд. 5-е. – Т.36. (март – июль 1918 г.). – М.: Изд-во политической литературы, 1969. – С.184-187.
4. Общий обзор организационной деятельности Народного комиссариата Рабоче-крестьянской инспекции УССР за 1920 год. – Х.: 4-я Советская типография, 1921. – 14 с.
5. Чергові завдання партії: П'ята конференція КП(б)У (12-22 листопада 1920 р.) // Комуністична партія України в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК. – Т.1. – К.: Політвидав України, 1968. – С.96-101.
6. Дорошко М.С. Номенклатура: керівна верхівка Радянської України (1917-1938 рр.): Монографія / М.С. Дорошко – К.: Ніка-Центр, 2008. – 368 с.
7. Кинжалов Ф. “Легкая кавалерия” РКИ: Задачи, организация, содержание и методы работы / Ф. Кинжалов – М.: Молодая гвардия, 7-я тип. “Искра революции” Мосполиграф, 1929. – 168 с.
8. Курицкий М.О. Материальная и техническая база рабочего снабжения: По материалам РКИ / М.О. Курицкий – Л.–М.: Техника управления, 21-я тип. “Мосполиграф”, 1931. – 146 с.
9. Кузин И. Контроль масс: Опыт работы группы содействия КК–РКИ на заводе “Серп и молот” / И. Кузин – М.: Изд. и тип. Профиздата, 1933. – 32 с.
10. Клевцов В. Группы содействия РКИ / В. Клевцов – М.: Власть Советов, 1932. – 115 с.
11. Дмитренко М. Робітниче шефство над радянським апаратом / М. Дмитренко, А. Ротт. – Х.: Пролетар, 1931. – 85 с.
12. Петерс Я. О чистке советского аппарата / Я. Петерс. – М.–Л.: Госиздат, 1929. – 68 с.
13. Петерс Я. Чистка советского аппарата и контроль масс / Я. Петерс – М.–Л.: Госиздат, 1930. – 68 с.
14. Замковий П.В. Більшовики України – організатори робітничого контролю / П.В. Замковий // Український історичний журнал. – 1963. – №5. – С.83-89.
15. Тищенко В.С. З досвіду організації масового контролю місцевими органами ЦКК КП(б)У–НК РКІ УСРР (1926-1929 рр.) / В.С. Тищенко // Український історичний журнал. – 1963. – №2. – С.85-91.
16. Орехов М.Д. Участь робітників України в органах контролю в перші роки будівництва соціалізму (1923-1925 рр.) / М.Д. Орехов // Український історичний журнал. – 1968. – №8. – С.122-123.
17. Перепелица Г.М. Роль трудящих України у діяльності робітничо-селянської інспекції: До 60-річчя утворення РСІ / Г.М. Перепелица // Український історичний журнал. – 1980. – №2. – С.129-131.
18. Валуйська Л.І. Участь робітників Донбасу в діяльності ОКК–РСІ (1926-1929 рр.) / Л.І. Валуйська // Український історичний журнал. – 1979. – №7. – С.66-71.
19. Кудря В.О. До питання про роль ЦКК КП(б)У–НК РСІ УСРР в раціоналізації промисловості на Україні в роки першої п'ятирічки / В.О. Кудря // Вісник Харківського університету. – 1970. – №51. – Сер. історії КПРС. – Вип.6. – С.41-47.
20. Кудря В.О. Діяльність ЦКК КП(б)У–НК РСІ УСРР по забезпеченню промисловості робочою силою в роки першої п'ятирічки (1928-1932 рр.) / В.О. Кудря // Вісник Харківського університету. – 1971. – №59. – Сер. історії КПРС. – Вип.8. – С.41-47.
21. Перепелица Г.М. Діяльність робітничо-селянської інспекції в 20–30-х роках ХХ ст. / Г.М. Перепелица, О.В. Демешко // Наукові записки з історії України: Збірник статей. – Вип.8. – К.: Хрещатик, 2001. – С.69-77.
22. Вайнер Ф.Г. Претворение в жизнь ленинского плана реорганизации Рабоче-крестьянской инспекции на Украине (1923-1925 гг.) / Ф.Г. Вайнер // Ученые записки кафедры истории КПСС. – Т.148. – Х.: Изд-во Харьковского университета, 1964. – С.53-74.
23. Временное положение “Об оплате труда рабочих и крестьян за участие в работах РКИ” // Сборник №1: Положения, руководства, инструкции и постановления. – Х.: Изд-е инструкторско-организационно-информационного отдела Всеукраинской рабоче-крестьянской инспекции, 1920. – С.21-22.

24. Иконников С.Н. Организация и деятельность РКИ в 1920-1925 гг. / С.Н. Иконников – М.: Изд-во Академии Наук СССР, 1960. – 215 с.
25. Инструкция о членах РКИ, делегированных трудящимися для участия в её работах (2 мая 1920 г.) // Сборник №1: Положения, руководства, инструкции и постановления. – Х.: Изд-е инструкторско-организационно-информационного отдела Всеукраинской рабоче-крестьянской инспекции, 1920. – С.11-12.
26. Инструкция о практикантах РКИ (2 мая 1920 г.) // Сборник №1: Положения, руководства, инструкции и постановления. – Х.: Изд-е инструкторско-организационно-информационного отдела Всеукраинской рабоче-крестьянской инспекции, 1920. – С.14.
27. Руководство для ячеек содействия РКИ (2 мая 1920 г.) // Сборник №1: Положения, руководства, инструкции и постановления. – Х.: Изд-е инструкторско-организационно-информационного отдела Всеукраинской рабоче-крестьянской инспекции, 1920. – С.12-13.
28. Центральний державний архів громадських об'єднань України, м. Київ (далі – ЦДАГО України). – Ф.1. – Оп.20. – Спр.630. – 287 арк.
29. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВОВ України). – Ф.539. – Оп.1. – Спр.309. – 111 арк.
30. Петропавловский С. Рабочее строительство и рабочий контроль / С. Петропавловский // Вестник Одесского отдела Рабоче-крестьянской инспекции. – 1920. – №4. – С.4.
31. Деревенская инспекция // Вестник Одесского отдела Рабоче-крестьянской инспекции. – 1920. – №2. – С.2-3.
32. Крестьяне в РКИ // Вестник Одесского отдела Рабоче-крестьянской инспекции. – 1920. – №2. – С.3-4.
33. Державний архів Миколаївської області. – Ф.Р-156. – Оп.1. – Спр.712. – 106 арк.
34. Державний архів Херсонської області (далі – ДАХО). – Ф.Р-366. – Оп.1. – Спр.35. – 97 арк.
35. ДАХО. – Ф.Р-366. – Оп.1. – Спр.49. – 77 арк.
36. ДАХО. – Ф.Р-234. – Оп.1. – Спр.1. – 17 арк.
37. ДАХО. – Ф.Р-234. – Оп.1. – Спр.10. – 19 арк.
38. Морозов Л.Ф. Социалистический контроль в СССР: Исторический очерк / Л.Ф. Морозов, В.П. Портнов – М.: Политиздат, 1984. – 240 с.
39. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп.20. – Спр.1828. – 218 арк.
40. Державний архів Одеської області. – Ф.П-4. – Оп.1. – Спр.3. – 80 арк.
41. ЦДАВОВ України. – Ф.539. – Оп.1. – Спр.68. – 59 арк.
42. ЦДАВОВ України. – Ф.539. – Оп.1. – Спр.76. – 36 арк.
43. ЦДАВОВ України. – Ф.539. – Оп.1. – Спр.294. – 59 арк.
44. ЦДАВОВ України. – Ф.539. – Оп.1. – Спр.286. – 75 арк.
45. ЦДАВОВ України. – Ф.539. – Оп.1. – Спр.295. – 138 арк.
46. ЦДАВОВ України. – Ф.539. – Оп.1. – Спр.74. – 148 арк.
47. ЦДАВОВ України. – Ф.539. – Оп.1. – Спр.200. – 289 арк.
48. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп.20. – Спр.1640. – 101 арк.
49. Масова робота на вищий щабель // Під контроль мас. – 1930. – №4. – С.1-2.
50. ЦДАВОВ України. – Ф.539. – Оп.5. – Спр.246. – 16 арк.
51. Положение о секции РКИ про Горсовете // Бюлетень ЦКК КП(б)У–НК РСІ УСРР. – 1926. – №4. – С.60-61.
52. Про порядок притягнення робітників до роботи КК–РСІ // Бюлетень ЦКК КП(б)У–НК РСІ УСРР. – 1928. – №1-2. – С.53-54.
53. Горський С. Про втягнення мас у роботу КК–РСІ: Перші підсумки та найближчі завдання / С. Горський // Бюлетень ЦКК КП(б)У–НК РСІ УСРР. – 1928. – №11-12. – С.9-14.
54. Каплан К. Про секції РСІ на селі / К. Каплан // Бюлетень ЦКК КП(б)У–НК РСІ УСРР. – 1928. – №11-12. – С.5-8.
55. Кац С. наслідки обслідування запорізької КК–РСІ / С. Кац // Бюлетень ЦКК КП(б)У–НК РСІ УСРР. – 1928. – №11-12. – С.15-19.
56. Болштянський П. Масова робота Мелітопольської КК–РСІ / П. Болштянський // Бюлетень ЦКК КП(б)У–НК РСІ УСРР. – 1928. – №11-12. – С.23-24.

Носик М. А. Население Юга Украины в работе советских органов контроля (1920-1928 гг.)

Анализируется участие населения Юга Украины в работе государственной ветви органов контроля УССР по установлению тоталитарного режима. Освещаются особенности становления и деятельности вспомогательных органов Рабоче-крестьянской инспекции Советской Украине. Внимание акцентируется на специфике привлечения широких народных масс к повседневной практической работе южноукраинских органов партийно-государственного контроля. Впервые в научный оборот вводятся данные о численности и структурной организации массовых органов помощи социалистического контроля на Юге Украины.

Ключевые слова: Рабоче-крестьянская инспекция, Центральная контрольная комиссия КП(б)У, группы содействия РКИ, кружки содействия РКИ и секции содействия РКИ.

Nosik M. O. The population of Southern Ukraine in the soviet organs of control (1920-1928)

The article is part of the population of Southern Ukraine in the state branch of the USSR to establish control of the Stalinist totalitarian regime. Research shows the features of formation and its subsidiary bodies Workers and Peasants Inspection Soviet Ukraine. Attention focuses on the specific involvement of the masses to the daily practical work of the Southern party-state control. First introduced to the scientific use data on the number and structural organization of the massive aid of socialist control in southern Ukraine.

Key words: Workers' and Peasants' Inspectorate, the Central Control Commission of the Communist Party (Bolsheviks) of Ukraine, a group promoting, mugs promote and sections promote of Workers 'and Peasants' Inspectorate.